

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 200. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801322080/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

DET TREDIE BREV

Jeg har svært ved at blive vred paa dem der skyder paa mig med mine egne Pile, og som plejer at ræsonnere saadan: Forfatteren er i Tide og Utide ude efter de skrappe Moralister, og dog moraliserer han selv. Han gaar i Krig mod de Fejl som han selv begaar. Enten maa han holde op med at skrive eller rette sine egne Fejl; enten maa han holde op med at gøre Nar af andre Moralister eller holde op med selv at moralisere; for ellers kan man ikke tro andet end at han vil skaffe sig Monopol paa Moralistvirksomheden. Men disse Mennesker svarer jeg saaledes: Det er al Ære værd naar Folk indrømmer deres egne Fejl; det er det første Skridt paa Vejen til at forbedre sig, og det maa man rose hos enhver Filosof. Det har de Journalister der har anmeldt mine Værker ogsaa ment. I *Neue Hamburgische Berichte von gelehrten Sachen* for 1732 bliver jeg omtalt med følgende Ord: *Die Laster, Misbräuche und üble Gewohnheiten lasset er so wenig an sich selbst als an andere ungestraft; og sammesteds: Wann er seinen eigenen Character entwirft, macht er sich kein Bedencken sich selbst zuweilen durchzunehmen.* Altsaa: den der angriber sine egne Fejl og ikke engang skjuler sit Navn, han kan man ikke bebrejde noget, naar han gaar løs paa hele Menneskeheds Fejl. Hvad den anden Indvending angaar, saa har jeg tydeligt nok vist i mine Breve, hvad der var Hensigten med mine Skrifter: at jeg ikke har villet agere Kritiker, men har villet forsøge mig inden for forskellige litterære Genrer for at Fædrelandet skulde have noget at vise frem naar man kritiserede vores Litteraturs Ufuldkommenhed. I de Genrer som kræver Brod og Vrede krydrer jeg med Vid; det skal man jo efter Forskrifterne, og desuden er det nødvendigt. Og siden det forholder sig saadan, saa maa man snarere spørge hvorfor en Forfatter skriver Komedier, Satirer og moralske Fabler end hvorfor han udtrykker sig med satirisk Skarphed. Hvis det er det de bebrejder mig, saa faar de med de mest kultiverede Folkeslag at bestille, med de største Filosofer, med Plato, ja med selveste Sokrates. Man vover dog vel ikke at gaa

LITTERÆR VIRKSOMHED

paa tværs af dem og feje en hel litterær Genre af Bordet! Og gør man ikke det, saa maa man anerkende Nødvendigheden af Vid og Bid. En Komedie uden Vid og en Satire uden Bid er som en Vogn uden Hjul. Derfor maa man enten helt forkaste det ene eller finde sig i det andet. Paa den anden Side maa man som Forfatter passe paa at man ikke i forloren moralsk Nidkærhed gaar amok og i hævn-gerrig Bersærker-gang farer løs paa sine Fjender. Men den Fejl bliver jeg frikendt for af alle der har læst mine humoristiske Skrifter uden forudfattede Meninger. Jeg har ogsaa selv arbejdet paa at afskrække Forfattere fra at skrive Spottedigte og Persiflager; og i Fortalerne til mine Skrifter har jeg tit skældt mig selv ud fordi jeg har været lidt for hidsig naar jeg har givet igen paa Beskyldninger, selv om det er tilladt efter Krigens Lov og kan undskyldes som lovligt Selvforsvar. Hvad Spottedigte og Persiflager angaar, saa forsikrer jeg at jeg vilde være den sidste Person her i Landet der kunde drives til at skrive den Slags for gode Ord og Betaling. Den Slags er efter min Mening ikke bare under en Filosof's Værdighed, men under ethvert ordentligt Menneskes Værdighed. Gid jeg ikke blev beskyldt for andet! Gid mine Kritikere ikke kunde bebrejde mig andre Fejl end at jeg under Pseudonym har revset Menneskeheden, eller at jeg i humoristiske Digtværker har fremsat moralske Belæringer! Men jeg lider under mange andre Fejl, som jeg selv har fortalt om hist og her med en næsten alt for stor Ærlighed. Men nu har jeg talt nok om Niels Klim, som bliver mit sidste Værk i den Genre. Dette lille Skrift blev oversat til mange Sprog. Det var min egen Skyld at det først saa sent blev oversat til Dansk. De fleste Danskere kan Tysk, og jeg syntes det vilde være uklogt at udsætte disse Moralforskrifter, der for de flestes Vedkommende var i Paradoksets Form, for den ondsindede Pøbel's Kritik. Hvad andre forstaar og læser med Udbytte, kan Manden paa Gaden knap nok se med Brillen. Følgende Fabel kan anvendes paa dette: Da Muldvarpen hørte at Menneskene brugte Brillen, bad den

DET TREDIE BREV

sin Mor om at købe saadan nogle Øjenfutteraler til den; men dens Mor svarede: »Min Datter, du skal ikke ønske dig noget som strider imod din Natur! For Brillen er nok til Nytte for Menneskene, men de gavner ikke os Muldvarpe Spor.«

Da jeg var færdig med dette Arbejde gik jeg i Gang med noget mere alvorligt. Jeg tænkte paa at skrive et historisk Værk, men jeg var længe i Tvivl om hvilken Del af Historien jeg skulde tage fat paa. Jeg overvejede om jeg skulde skrive en Verdenshistorie eller et enkelt Folks Historie, og til sidst besluttede jeg mig til at skrive hele det jødiske Folks Historie. Grunden til at jeg helst vilde forsøge mig paa dette Felt var følgende: Blandt de mange store Muskelmænd der har prøvet deres Kræfter paa dette Folks Arkæologi og Historie er der ingen der har givet en sammenhængende Beskrivelse af dets Annaler fra de ældste Tider til vore Dage. Josephus begynder ved Verdens Skabelse og naar frem til Templets Ødelæggelse. Nogle af de berømteste Forfattere i vor Tid er Prideaux og Basnage. Prideaux har kun beskrevet en Del af Historien, nemlig fra Begyndelsen af det babyloniske Fangenskab til Jesu Tid, og Basnage tager fat hvor han slipper. Derfor maa den der vil studere den jødiske Historie fra Ende til anden benytte alle disse tre Forfattere. Men nu har jeg samlet det vigtigste af dette Folks Historie, Skikke og Love sammen med hvad der var værd at mærke sig hos de nævnte Forfattere, alt sammen i ét Bind. Mens jeg svedte over dette Arbejde udkom der et fransk Værk med Titlen *Histoire du Peuple de Dieu* i ti Kvantbind. Jeg troede nu at mit Slid og Slæb havde været forgæves, da jeg gik ud fra at det var en fuldstændig Skildring af Jødernes Historie. Men da jeg fik fat paa Bogen forstod jeg at jeg ikke havde noget at være bange for. Den omfatter kun det gamle Testaments Historie, for saa vidt som den overhovedet fortjener at blive kaldt en Historie med al det Pjæt og de hjemmestrikkede Taler den er proppet med, og som har faaet den til at vokse til den vældige Størrelse.